

แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE ADMINISTRATOR'S CHARACTERISTICS UNDER LOPBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ชลธิชา บัวทอง*, ภูวดล จุลสุคนธ์ และ เสริมทรัพย์ วรปัญญา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

และ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Cholticha Buathong*, Phuwadon Cunlasukhont and Sermsap Vorapanya

Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University

and Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail : aomcholticha1234@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กุมภาพันธ์ 18, 2567 ; วันที่แก้ไขบทความ : เมษายน 4, 2567 ; วันที่ตอบรับบทความ : เมษายน 17, 2567)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 306 คน คำนวณโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดโรงเรียน จำนวน 130 โรงเรียน โดยกำหนดให้ร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาต่อครู 30 : 70 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.980 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเชื่อมั่น 0.975 และแบบการประชุมสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยหรร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การเขียนบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และมากที่สุดตามลำดับ
- 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ลำดับแรก คือ ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยงลำดับที่สอง คือ ให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำและลำดับที่สาม คือ การเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน
- 3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ทั้ง 3 คุณลักษณะมีขั้นตอนและกระบวนการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ครบถ้วน

คำสำคัญ : แนวทาง, การพัฒนา, คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research were to 1) study the current and desirable conditions of the characteristics of the school administrators of the Educational under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2, 2) to analyze the needs of the characteristics of school administrators of the under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2 and 3) propose guidelines to develop school administrators' characteristics under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2. The 306 samples of school administrators and teachers under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2 were calculated by using Yamane's formula and selected by using stratified random sampling method. The proportion of school administrators per teachers was 30 : 70 percent. The research

instrument consisted of the current condition questionnaire with a reliability value of 0.980, the desirable conditions questionnaire with a reliability value of 0.975, and group discussion meeting format. The data were analyzed by using percentage, average, standard deviation, PNI modified and content analysis together with narrative writing.

The results showed that :

(1) The current conditions and desirable conditions of the characteristics of the school administrators under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2 were rated at high and the highest level, respectively.

(2) Considering to the needs for developing the characteristics of the school administrators under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2, The first is to encourage risk-taking. The second is to empower teachers and cultivate leadership skills, and Third is understanding the importance of building community.

(3) Three Characteristics which had procedures and processes could be applied as a guideline for developing the Characteristics of the school administrators of the under Lopburi Primary Educational Service Area Office 2.

Keywords : Guidelines, Developing, Administrator's Characteristics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้พฤติกรรมของประชากรปรับเปลี่ยนไป ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทยทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ได้แก่ ด้านคุณภาพของคนไทย คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการศึกษา ความเหลื่อมล้ำโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะของคนไทย ซึ่งระบบการศึกษาไทยต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ง) ศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และเป็นเรื่องที่ท้าทายโจเซฟ ลาธาน (Lathan Joseph, 2021 : Online) กล่าวถึง 10 คุณลักษณะของผู้นำโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ (10 Traits of Successful School Leaders) ประกอบด้วย 1) เข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน 2) ให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำ 3) ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและทรัพยากร 4) มีวิสัยทัศน์และมี การวางแผน 5) สร้างความร่วมมือสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมกัน 6) มีความรักต่อการทำงาน 7) ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง 8) นำด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี 9) มีความวิริยะอุตสาหะ บริหารโรงเรียนอย่างน้อย 5 ปี 10) เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับเบนนิส (Bennis, 2000 : 23) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะทางการบริหาร ย่อมนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากคุณลักษณะทางการบริหารเป็นสิ่งที่ทำหน้าที่กระตุ้น การทำงานของบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะผู้นำที่ดีและเหมาะสม ประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด ความกล้าหาญ ความกระตือรือร้น ลักษณะท่าทางดีสง่างามน่าเลื่อมใส ยุติธรรมมีคุณธรรม จริยธรรม และ สุขภาพแข็งแรง

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาวะสังคมปัจจุบัน คือ มีความรู้ความสามารถหรือทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้บริหารในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จสูงกว่าเดิม (นุชนรา รัตนศิริระประภา, 2557 : 507-528) ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำพาสถานศึกษาให้เป็นไปตามจุดหมายของการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ติดตาม และนิเทศการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย (สจตุติ จีระออน, 2561 : 1) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสวนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่หลากหลาย ต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559 : 1) ที่สามารถนำพาและกำกับติดตามให้ครูผู้สอนสามารถจัดการสอนได้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากงานวิจัยของเฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน (2562 : 94) ผลการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 ประกอบด้วย ด้านการมีภาวะผู้นำ ด้านการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ด้านการมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านความสามารถในการบริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และด้านการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบสถานศึกษาในระดับประถมและขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 130 โรงเรียนมีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการในสังกัดจำนวน 1,298 คนในแผนปฏิบัติการประจำปี 2566 มีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2 ได้กำหนดกลยุทธ์เชิงนโยบายในการดำเนินงาน 4 กลยุทธ์ 16 จุดเน้น โดยกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานสากล และมีตัวชี้วัดมิติที่ 4 ระบบบริหารและการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ประกอบด้วยการพัฒนาทรัพยากร และการพัฒนาผู้นำและผู้บริหารการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2, 2565 : ออนไลน์) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

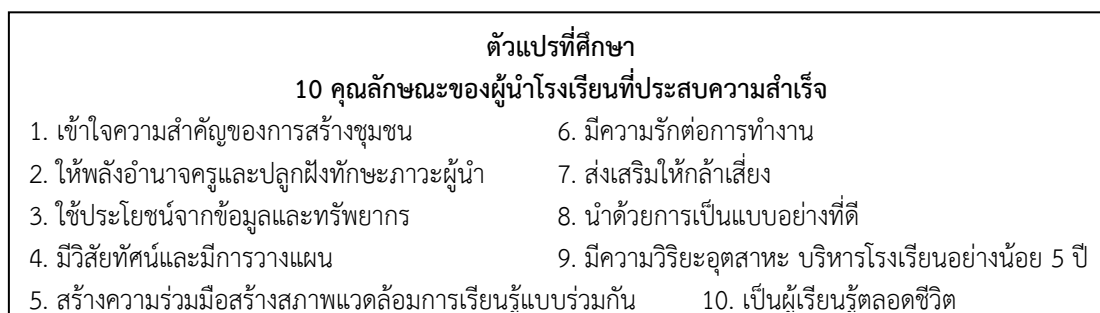
ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ขึ้น เนื่องจากยังไม่พบการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ในการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะผู้นำ สำหรับพัฒนาการจัดศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ 10 คุณลักษณะของผู้นำโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ (10 traits of successful school leaders) ของโจเซฟ ลาธาน (Lathan Joseph, 2021 : ออนไลน์) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การสร้างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. วิเคราะห์ความต้องการความจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา
3. จัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา
4. ประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำแนกเป็นผู้อำนวยการ จำนวน 107 คน ครู จำนวน 1,191 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,298 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2, 2565 : ออนไลน์)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 โดยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 306 คน จากนั้นดำเนินการแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ทั้งหมดจำนวน 130 โรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกำหนดสัดส่วนของผู้บริหารต่อครู 30 : 70 โดยเมื่อคำนวณแล้วจะได้จำนวนผู้บริหาร 92 คน และครู 214 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน ตามสัดส่วน

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยจะประกอบด้วยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาดำรงตำแหน่งอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 4 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive random sampling) โดยโครงสร้างคำถามได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของงานวิจัยเพื่อใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ 10 คุณลักษณะของผู้นำโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. เข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน
2. ให้ความสำคัญกับครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำ
3. ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและทรัพยากร
4. มีวิสัยทัศน์และมีการวางแผน
5. สร้างความร่วมมือ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมกัน
6. มีความรักต่อการทำงาน
7. ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง
8. นำด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี
9. มีความวิริยะอุตสาหะ บริหารโรงเรียนอย่างน้อย 5 ปี
10. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย ตำแหน่ง ระดับการศึกษาขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ก่อนนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดตัวแปรและข้อรายการ

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและตัวแปรที่ศึกษา

1.3 สร้างแบบสอบถามและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการปรับปรุงร่างแบบสอบถาม

1.4 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ทำการพัฒนาขึ้น และมีการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รอบรู้เฉพาะเรื่อง (Subject matter specialists) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย รองคณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ฝายวิชาการ คณบดีคณะครุศาสตร์ รองคณบดีฝายวิชาการ และอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ครอบคลุมความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ซึ่งแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00

1.5 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและมีบริบทใกล้เคียงกัน กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha coefficient method) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน 0.980 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ 0.975

1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

2. การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group)

2.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์หาดัชนีความต้องการจำเป็น

2.2 ศึกษา วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในแบบสอบถาม

2.3 นำร่างประเด็นที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประชุมกลุ่ม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำร่างประเด็นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา ความถูกต้องของเนื้อหา โดยคัดเลือกแต่เฉพาะข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าได้เท่านั้น โดยใช้เกณฑ์ยอมรับของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3 ท่านขึ้นไป นำไปใช้เป็นข้อคำถาม เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

2.5 นำประเด็นที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำแบบบันทึกเสนอคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2
2. นำหนังสือที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 เห็นชอบ และแนบหนังสือที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีขออนุญาตไปยังโรงเรียนโดยตรง ส่งไปยังโรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (google form) จำนวนทั้งสิ้น 306 คน
3. เมื่อได้รับแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลผ่าน Google form เรียบร้อยแล้ว จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
4. นำข้อมูลลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา จากแบบสอบถาม มาสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
5. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม
6. ผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน โดยกำหนดเกณฑ์การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้
 - 6.1 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 1 คน
 - 6.2 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1 คน
 - 6.3 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 คน
 - 6.4 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมีกระบวนการ ดังนี้
 ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีเกณฑ์ในการกำหนดระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103)

- 4.51–5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51–4.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
- 2.51–3.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51–2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
- 1.00–1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นที่ 2 นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 นำผลจากการจัดลำดับความต้องการจำเป็นมาสร้างร่างประเด็นที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการประชุมกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ดังนี้

สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) สร้างความร่วมมือ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมกัน 2) เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) มีวิสัยทัศน์และมีการวางแผน

สภาพที่พึงประสงค์

สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง 2) สร้างความร่วมมือ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมกัน 3) ให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังภาวะผู้นำ และมีความวิริยะอุตสาหะ บริหารโรงเรียนอย่างน้อย 5 ปี

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง 2) ให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำ 3) การเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน 4) มีความรักต่อการทำงาน 5) มีความวิริยะอุตสาหะ บริหารโรงเรียนอย่างน้อย 5 ปี 6) ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและทรัพยากร 7) นำด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี 8) มีวิสัยทัศน์และมีการวางแผน 9) เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 10) สร้างความร่วมมือ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมกัน

3. การเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยใช้ข้อคำถามหลังจากการเก็บข้อมูลในแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ได้แนวทางดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ “ส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง” ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีการวางแผนในการพัฒนาคุณลักษณะด้านส่งเสริมให้กล้าเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมและวางแผนเพื่อให้ครูและบุคลากรได้รับรู้และเข้าใจมองเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้งานออกมามีศักยภาพ ควรมีการจัดประชุมเพื่อได้สะท้อนการทำงานบ่อย ๆ เพื่อมาระดมความคิดเห็นว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร มีการพบปะพูดคุยกับครูและผู้บริหารเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหาอยู่เสมอ และมีการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรและสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนได้ ดังนั้น ผู้บริหารมีความสามารถในสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เลือกใช้คนได้เหมาะสมกับงาน สามารถสร้างกระบวนการสื่อสารเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมและสนับสนุนครูในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ครูมีการแสวงหาความรู้และลงมือทำอะไรใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ประโยชน์ในการทำงาน และมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ “ให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำ” ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีการวางแผนในการพัฒนาคุณลักษณะด้านให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำกิจกรรมตามความสนใจและอยากเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการใหม่ หากมีการอบรมเรียนรู้ เมื่อพัฒนาตนเองมาแล้วก็นำทักษะและความรู้มาถ่ายทอดแก่ผู้ร่วมงาน ฝึกการเป็นผู้นำตนเอง ครูและบุคลากรความรู้และความเชี่ยวชาญด้านที่ถนัดทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะเชิญเป็นกรรมการและวิทยากร โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมอบหมายงานครูมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน จะสนับสนุนอะไรได้บ้าง ให้ขวัญกำลังใจ คือ ความภาคภูมิใจในตัวเอง ขึ้นเงินเดือน เกียรติบัตร โล่รางวัล ประกาศให้สาธารณชนรับทราบ การประชุมผู้บริหาร ครู

จะเกิดความมั่นใจ และภาคภูมิใจ ก่อนอื่นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการทำงาน กระจายอำนาจ สร้างทีมงานเพื่อให้งานเข้มแข็ง และมีบุคลากรที่หลากหลาย

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ “การเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน” ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการวางแผนในการพัฒนาคุณลักษณะด้านการเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชน โดยผู้บริหารควรศึกษาและเรียนรู้บริบทของสภาพภายในและภายนอกขององค์กร วางแผนและพัฒนากลยุทธ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ตรงตามสภาพสังคมและความต้องการของชุมชน และในส่วนของกระบวนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการศึกษาขององค์กร เพื่อหาสาเหตุของปัญหาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อประสานงานในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีนโยบายในการพัฒนาองค์กรที่ต่อเนื่องให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.1 สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้เนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในแผนปฏิบัติการประจำปี 2565 มีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้กำหนดกลยุทธ์เชิงนโยบายในการดำเนินงาน 4 กลยุทธ์ 16 จุดเน้น โดยกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานสากล และมีตัวชี้วัด มิติที่ 4 ระบบบริหารและการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากร และการพัฒนาผู้นำและผู้บริหารการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2565) สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ซึ่งกำหนดในด้านที่ 3 ด้านคุณภาพพัฒนา ส่งเสริม ผู้บริหาร การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน (2562 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับวอลส์เตอร์ม และหลุยส์ (Wahlstrom and Louis, 2008 : 458-495) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้นำหลัก ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของครูใหญ่เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียน และสร้างความร่วมมือด้านอาชีพกับชุมชน ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นส่งเสริมและการเน้นการเรียนการสอนแบบปฏิบัติโดยร่วมมือกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะทุกด้านว่าสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ ช่วยให้องค์กรใช้ทรัพยากรทั้งงบประมาณและเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดดังที่กุลจิรา รักนกร (2563 : 330) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารจัดการการศึกษา เนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะ

ดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใด ศูนย์กลางขององค์กรทั้งหมด ความสำเร็จขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ ความตื่นตัว ความมียุทธวิธีประสพการณ์ ความคิด ความเป็นเลิศทางวิชาการ และอุทิศตน ความเสียสละและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 1991 : 144) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพมีความสำคัญต่อการบริหารงานของสถานศึกษาเนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา การสร้างสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเสริมสร้างความเป็นองค์การวิชาชีพ การตัดสินใจร่วมและการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างกลุ่มบริหารตนเอง การเสริมสร้างการติดต่อสื่อสาร การเสริมสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ การมุ่งใจในการทำงาน การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารการเปลี่ยนแปลง การบริหารหลักสูตรและการสอน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ คุณลักษณะทางแรงจูงใจ และคุณลักษณะทางทักษะการบริหาร จึงจะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิผล

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะที่มากที่สุดลำดับแรกคือ ด้านการส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารตระหนักถึงการส่งเสริมให้กล้าเสี่ยงน้อยกว่าองค์ประกอบของการบริหารงานด้านอื่น ๆ หรืออาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีโอกาสใช้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อย ผู้บริหารขาดการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจร่วมกัน ผู้บริหารต้องมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มีส่วนช่วยผลักดันให้บุคลากรริเริ่มลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมการกล้าลองผิดลองถูกซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพสอดคล้องกับกุสซลี จงเจริญ (2562 : 195) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแสดงความกล้าเสี่ยงและกล้าคิดกับความคิดที่คิดนอกกรอบที่สามารถปฏิบัติได้จริงโดยอยู่บนฐานของข้อมูลและการศึกษาวิจัยสนับสนุน มีความกล้าเผชิญปัญหาและกล้าเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายและกล้าคิดและตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งมีความกล้ายอมรับความเสี่ยงด้วยนวัตกรรมและความคิดใหม่ ๆ และกล้ายอมรับในความผิดพลาดของตนสอดคล้องกับสุนทรรัตน์ อัครกุล (2557: 10–11) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการแนะนำหรือให้คำปรึกษากับบุคลากรในองค์กร มีความคิดก้าวหน้า รอบคอบ ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้อื่นคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และช่วยสร้างสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความกล้าคิดและกล้าทำสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับ Pfeffer and Sutton (2000 : 125) กล่าวว่า การเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา และคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากความกล้าเสี่ยงนั้นจะทำให้บุคลากรและองค์กรเกิดการเรียนรู้ พัฒนาและนำไปสู่ความสำเร็จ

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะที่มากที่สุดลำดับที่สองคือ ด้านให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ได้ตระหนักถึงการให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำอย่างแท้จริงผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และได้ค้นพบความสามารถของตนและใช้ความสามารถให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยผู้นำจะให้อำนาจแก่ผู้ตามทำงานให้กับหน่วยงานหรือองค์การได้อย่างเต็มความสามารถ การเป็นผู้นำควรเริ่มจากการเปิดโอกาสให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเอง โดยการกระตุ้นให้ผู้ตามมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน โดยมีการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ให้รางวัลตนเองเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำที่มีทักษะความรอบรู้ ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมมาใช้ในการนำพาองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าสอดคล้องกับศักดิ์พันธ์ ต้นนิมลรัตน์ (2563 : 241) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดย ช่วยให้ผู้บุคคลเปลี่ยนโลกทัศน์เกี่ยวกับการมองเห็นตนเองและงานอย่างสร้างสรรค์ คือ รู้สีกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และสามารถเปลี่ยนแปลงการทำงานของตนให้ดีขึ้น เพื่อเกิดประโยชน์ต่อองค์การ ผู้บริหารสามารถใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่พนักงานเพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ดีสอดคล้องกับโจเซฟ ลาธาน (Lathan Joseph, 2021 : Online) กล่าวว่า ผู้บริหารไม่สามารถทำทุกอย่างคนเดียว ผู้นำต้องสนับสนุนครูและบุคลากรอย่างเต็มที่ ด้วยการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญที่สุดคือการเป็นผู้นำด้วยตัวเองส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการเติมเต็มและได้รับโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ มีอิสระและมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพมากขึ้น และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องยูพิน ภูมิช่วง (2562 : 13) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะกระทำ หรือจัดกระทำโดยการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ครูมีการ

พัฒนาความสามารถ เพิ่มพูนศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อรับมือกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะที่มากเป็นลำดับที่สามคือ ด้านการเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา หากไม่มีการเข้าใจความสำคัญของการสร้างชุมชนจะส่งผลต่อสถานศึกษา รวมถึงการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย ผู้บริหารควรเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ และเปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับอนวัช รัตสรณ์ และพนมพร จันทรปัญญา (2561 : 118) กล่าวว่า การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นหนึ่งในภารกิจทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารการศึกษา เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถานที่ราชการ องค์กรเอกชน และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสในประชาชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมกับโรงเรียนสอดคล้องกับธนกร ไชยนาถ และคณะ (2562 : 134) กล่าวว่า สถานศึกษามีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ในชนบท ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษา กับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องกับโจเซฟ ลาทัน (Lathan Joseph, 2021 : Online) กล่าวว่า ผู้นำโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสร้างและรักษาความเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวและชุมชนซึ่งกันและกัน และใช้ประโยชน์จากความร่วมมือเหล่านั้น เพื่อปลูกฝังชุมชนโรงเรียนที่มีส่วนร่วม เอาใจใส่ และตอบสนองต่อวัฒนธรรม ในการสร้างเครือข่ายชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำโรงเรียนจะต้องปรากฏตัวในโรงเรียนและชุมชนของตน พัฒนาความไว้วางใจและสร้างความรู้สึกโปร่งใสและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันกับผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ สมาชิกในชุมชน และนักเรียน

3. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้มาโดยการเก็บข้อมูลการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ของผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านการส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง คือควรมีการประชุมและวางแผนเพื่อให้ครูและบุคลากรได้รับรู้และเข้าใจมองเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้งานออกมามีศักยภาพ ควรมีการจัดประชุมเพื่อได้สะท้อนการทำงานบ่อย ๆ เพื่อมาระดมความคิดว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร มีการพบปะพูดคุยกับครูและผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหาอยู่เสมอ และมีการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรและสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนได้ ดังนั้นผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เลือกใช้คนได้เหมาะสมกับงาน สามารถสร้างกระบวนการสื่อสารเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมและสนับสนุนครูในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ครูมีการแสวงหาความรู้และลงมือทำอะไรใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ประโยชน์ในการทำงาน และมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านให้พลังอำนาจครูและปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำกิจกรรมตามความสนใจและอยากเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการใหม่ หากมีการอบรมเรียนรู้ เมื่อพัฒนาตนเองมาแล้วก็นำทักษะและความรู้มาถ่ายทอดแก่ผู้ร่วมงาน ฝึกการเป็นผู้นำตนเอง ครูและบุคลากรความรู้และความเชี่ยวชาญด้านที่ถนัดทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะเชิญเป็นกรรมการและวิทยากร โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมอบหมายงานครูมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน จะสนับสนุนอะไรได้บ้าง ให้ขวัญกำลังใจ คือความภาคภูมิใจในตัวเอง ขึ้นเงินเดือน เกียรติบัตร โล่รางวัล ประกาศให้สาธารณชนรับทราบ การประชุมผู้บริหาร ครูจะเกิดความมั่นใจ และภาคภูมิใจ ก่อนอื่นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการทำงาน กระจายอำนาจ สร้างทีมงานเพื่อให้งานเข้มแข็ง และมีบุคลากรที่หลากหลาย 3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านการเข้าใจ

ความสำคัญของการสร้างชุมชนผู้บริหารครูศึกษาและเรียนรู้บริบทของสภาพภายในและภายนอกขององค์กร วางแผน และพัฒนากลยุทธ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ตรงตามสภาพสังคมและความต้องการของชุมชน และในส่วนของการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการศึกษาองค์กร เพื่อหาสาเหตุของปัญหาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อประสานงานในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีนโยบายในการพัฒนาองค์กรที่ต่อเนื่องให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 คุณลักษณะที่ควรพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมให้กล้าเสี่ยง ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ควรพัฒนาคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้บริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมและวางแผนเพื่อให้ครูและบุคลากรได้รับรู้และเข้าใจมองเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้งานออกมามีศักยภาพ ควรมีการจัดประชุมเพื่อได้สะท้อนการทำงานบ่อย ๆ เพื่อมาระดมความคิดเห็นว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ควรนำผลการวิจัยการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะเพื่อให้ทราบถึงทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะผู้นำ สำหรับพัฒนาการจัดศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัย เพื่อติดตามผลการนำแนวทางการพัฒนาศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กุลจิรา รักชนกร. (2563). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (3), 328-344.
- กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*, 12 (1), 189.
- เฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน. (2562). การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21* วันที่ 28 กรกฎาคม 2567. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- นุชนรา รัตนศิริประภา. (2557). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7 (3), 507-528.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ยุพิน ภูมิช่วง. (2562). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ธนากร ไช้นาค และคณะ. (2562). แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

- วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์, 6 (1), 133-144.
- ศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา (Human Resource Management in Education). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สตุดี จีระออน. (2561). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคประเทศไทย 4.0 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. (2565). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570). [Online]. Available : <http://lopburi2.go.th/web/%e0%b9%81%e0%b8%9c%e0%b8%99%e0%b8%9e%e0%b8%b1%e0%b8%92%e0%b8%99%e0%b8%b2%e0%b8%81%e0%b8%b2%e0%b8%a3%e0%b8%a8%e0%b8%b6%e0%b8%81%e0%b8%a9%e0%b8%b2-%e0%b8%9e-%e0%b8%a8-2566-2570/> [2566, January 9].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกรฟิค.
- สุมนรัตน์ อัครกุล. (2557). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อนวัช รังสรรค์ และพนมพร จันทระปัญญ. (2561). กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น, 12 (2), 115-130.
- Bennis, W. (2000). **Creative leadership**. (Abi). Bangkok : Chulalongkorn University.
- Hoy, W.K., and Miskel, C.G. (1991). **Educational administration : Theory research and practice**. 4thed. New York : Harper Collins.
- Lathan, Joseph, (2021). **10 Traits of successful school leaders**. [Online]. Available : <https://onlinedegrees.sandiego.edu/effective-educational-leadership/>. [2022, August 10].
- Pfeffer, J., and Sutton, R.I. (2000). **The knowing-doing gap**. Boston, MA : Harvard Business School Press.
- Wahlstrom, K, and Louis, K.S.L. (2008). **Learning from leadership : Investigating the Links to Improved Student Learning**. Final Report of Research to the Wallace Foundation. Minneapolis : University of Minnesota.
- Yamane, T. (1973). **Statistic : An introductory analysis**. New York : Harper & Row.